

POLITICKÉ VEDY / POLITICAL SCIENCES

Časopis pre politológiu, najnovšie dejiny, medzinárodné vzťahy, bezpečnostné štúdiá / Journal for Political Sciences, Modern History, International Relations, security studies

URL of the journal / URL časopisu: <http://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk>

Author(s) / Autor(i): Peter Rosputinský
Article / Článok: Recenzia na knihu: Úvod do medzinárodného práva verejného
Publisher / Vydavateľ: Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov – UMB Banská Bystrica / Faculty of Political Sciences and International Relations – UMB Banská Bystrica
DOI: <http://doi.org/10.24040/politickevedy.2020.23.1.244-248>

Recommended form for quotation of the article / Odporúčaná forma citácie článku:

ROSPUTINSKÝ, P. 2020. Recenzia na knihu: Úvod do medzinárodného práva verejného. In *Politické Vedy*. [online]. Vol. 23, No. 1, 2020. ISSN 1335 – 2741, pp. 244-248. Available at: <http://doi.org/10.24040/politickevedy.2020.23.1.244-248>

By submitting their contribution the author(s) agreed with the publication of the article on the online page of the journal. The publisher was given the author's / authors' permission to publish and distribute the contribution both in printed and online form. Regarding the interest to publish the article or its part in online or printed form, please contact the editorial board of the journal: politicke.vedy@umb.sk.

Poskytnutím svojho príspevku autor(i) súhlasil(i) so zverejnením článku na internetovej stránke časopisu *Politické vedy*. Vydavateľ získal súhlas autora / autorov s publikovaním a distribúciou príspevku v tlačenej i online verzii. V prípade záujmu publikovať článok alebo jeho časť v online i tlačenej podobe, kontaktujte redakčnú radu časopisu: politicke.vedy@umb.sk.

RECENZIA NA KNIHU: ÚVOD DO MEZINÁRODNÍHO PRÁVA VEŘEJNÉHO

BOOK REVIEW: AN INTRODUCTION TO PUBLIC INTERNATIONAL LAW

Peter Rosputinský*

SCHEU, H. CH.: *Úvod do mezinárodního práva veřejného [An Introduction to Public International Law]*. Praha: AUDITORIUM, 2019, 2. doplnené vydanie, 200 s. ISBN 978-80-87284-73-5.

Harald Christian Scheu pôsobí ako docent na Katedre európskeho práva a ako vedecký pracovník na Katedre právnych dejín Právnickej fakulty Univerzity Karlovej. Patrí k najproduktívnejším autorom publikujúcim v českom jazyku, venujúcim sa medzinárodnému právu verejnému. Zoznam jeho diel, dostupný na domovskej stránke Právnickej fakulty Univerzity Karlovej ako jednej z dvoch jeho Alma mater (vyštudoval aj Právnickú fakultu Univerzity Parisa Lodrona v Salzburgu), obsahuje k 31. 12. 2019 až 204 položiek, a to dokonca bez knihy, ktorej je venovaná táto recenzia. Okrem uvedeného je **Harald Christian Scheu** od roku 2014 členom Legislatívnej rady vlády Českej republiky a od roku 2015 členom Správnej rady Agentúry Európskej únie pre základné práva. V rokoch 2005 a 2006 pôsobil ako atašé pre európske záležitosti na Veľvyslanectve Rakúskej republiky v Českej republike. S Univerzitou Mateja Bela ho spája to, že v rokoch 2001 a 2002 pôsobil na Právnickej fakulte UMB ako hosťujúci prednášajúci.

Recenzovaná publikácia je rozšíreným a aktualizovaným vydaním rovnomeného diela **H. CH. Scheu**, vydaného v rovnakom vydavateľstve v roku 2010 (rozsah prvého vydania bol 144 strán, t. j. približne dve tretiny textu

* PhDr. Mgr. Peter Rosputinský, PhD. pôsobí ako odborný asistent na Katedre medzinárodných vzťahov a diplomacie, Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Kuzmányho 1, 974 01 Banská Bystrica, Slovenská republika, e-mail: peter.rosputinsky@umb.sk.

DOI: <http://doi.org/10.24040/politickevedy.2020.23.1.244-248>

recenzovanej publikácie). Ako samotný názov knihy naznačuje, nejde o klasickú učebnicu medzinárodného práva verejného. Tie pomerne tradične obsahujú v českej a slovenskej internacionalistike systematiku medzinárodného práva pozostávajúcu z dvoch častí, t. j. časť všeobecnú, ktorá je venovaná základným inštitútom medzinárodného práva verejného, vyskytujúcim sa vo všetkých subsystémoch medzinárodného práva verejného a časť osobitnú, tvorenú jednotlivými odvetviami tohto právneho systému. Napriek uvedenému, autor z naznačeného tradičného členenia medzinárodného práva verejného vychádza, pretože štruktúra jeho diela sa vo veľkej miere prekrýva s problematikami, ktoré sú typicky zaraďované práve do všeobecnej časti medzinárodného práva verejného. Autor v desiatich kapitolách svojho diela čitateľom postupne vysvetľuje: pojem medzinárodného práva verejného, jeho pramene, právo medzinárodných zmlúv, vzťah medzinárodného práva a vnútroštátneho práva, právnu subjektivitu v medzinárodnom práve s osobitným akcentom na subjektivitu štátov, medzinárodných organizácií a jednotlivcov, zodpovednosť v medzinárodnom práve a mierové urovnávanie medzinárodných sporov.

Autorovou ambíciou, podľa jeho vlastných slov z predhovoru publikácie, je poskytnúť čitateľom prehľad hlavných znakov súčasného medzinárodného práva. Autor akcentuje význam medzinárodného práva pre vnútroštátne právo nielen z pohľadu orgánov štátu pre medzinárodné styky, ale aj z hľadiska tvorby vnútroštátnych predpisov a rozhodovacej činnosti vnútroštátnych súdov. Ďalej autor poukazuje na skutočnosť, že poznanie medzinárodného práva je významné aj pre študentov iných ako právnických fakúlt, a to najmä vo vzťahu k riešeniu globálnych problémov ľudstva a v našich podmienkach aj so zreteľom na nadnárodnú integráciu. A napokon autor vyjadruje myšlienku, že vzhľadom na mieru ovplyvňovania každodenného života občanov európskych štátov medzinárodným právom, je základná orientácia v jeho pravidlách žiaduca aj pre širokú laickú verejnosť.

Vychádzajúc z uvedeného, autorovým cieľom bolo predstaviť najdôležitejšie inštitúty a princípy medzinárodného práva nielen študentom práva, ale aj širšiemu okruhu čitateľov, ktorí často nedisponujú žiadnymi poznatkami z odboru právnych vied. Keďže predmet *Medzinárodné právo verejné* je zaradený do skladby povinných predmetov aj na Fakulte politických vied a medzinárodných vzťahov Univerzity Mateja Bela, toto dielo ma zaujalo o to viac. Po jeho preštudovaní som sa rozhodol dať ho do pozornosti nielen študentom tejto fakulty, ale aj čitateľom časopisu *Politické vedy* formou

napísania recenzie. Vyššie uvedenému cieľu autor prispôbil aj štýl spracovania jednotlivých problematik. V prvom rade je dielo napísané jazykom zrozumiteľným aj laikovi a veľmi dobre sa číta. Prispieva k tomu predovšetkým skutočnosť, že autor sa sústreďuje vždy na podstatu vysvetľovaného pojmu, vzťahu či inštitútu a nezachádza do prílišných detailov, ktoré by mnohých čitateľov odrádzali zložitou ich pochopenia a ďalšími (aj keď len časovými) nárokmi na podrobnejšie štúdium. V tejto súvislosti možno jednoznačne pozitívne hodnotiť absenciu poznámkového aparátu, ktorý pre laického čitateľa môže pôsobiť vyrušujúco a príliš komplikovane. Na druhej strane, dielo obsahuje prehľadné tabuľky, ktoré čitateľa rýchlejšie zorientujú v konkrétnej téme a pomáhajú mu z prečítaného textu vytvárať a ľahšie uchovávať poznatky. Obohatením knihy môže byť z pohľadu čitateľa aj niekoľko praktických príkladov na aplikáciu medzinárodného práva s možnosťou samostatnej úvahy nad nimi a hľadania správneho riešenia. Pri týchto príkladoch autor najskôr formuloval ich zadania a následne uviedol príslušné aplikovateľné právne argumenty ako aj možné spôsoby riešenia príkladov. Osviežením textu sú aj zaujímavé údaje, ktoré obdobné publikácie (často) neobsahujú – napríklad fakt, že zbierka medzinárodných zmlúv vedená Organizáciou Spojených národov má približne 55 000 medzinárodných zmlúv (s. 22); že Taliansko štyri roky po vstupe Českej republiky do EÚ nedoručilo Českej republike overené odpisy zakladajúcich zmlúv v úradných jazykoch pôvodných členských štátov (s. 52); že súčasný status Antarktídy bol predĺžený do roku 2041 (s. 87); že Medzinárodný trestný súd je medzinárodnou organizáciou (s. 121) rovnako ako aj Medzinárodný tribunál pre morské právo (s. 190); že prvou priamou bojovou akciou NATO bolo zostrelenie niekoľkých lietadiel bosenských Srbov počas operácie *Deny Flight* v Bosne a Hercegovine¹ (s. 135).

Čo si však naozaj zasluhuje osobitné vyzdvihnutie je fakt, že text tejto knihy je popretkávaný príkladmi z praktického života, a to nielen z minulosti dávnej, ale naopak, často z minulosti nedávnej – po roku 2000. Výklad autora potom pôsobí oveľa zaujímavejšie, aktuálnejšie, praktickejšie, využiteľnejšie a jednotlivé vysvetľované problematiky strácajú v percepcii čitateľa predstavu niečoho výlučne akademického či teoretického, a nadobúdajú podobu niečoho reálne a zmysluplne existujúceho so svojim presne daným účelom. Zastávam názor, že práve takéto príklady zo skutočného života medzinárodného

¹ Presný dátum uskutočnenia danej akcie autor v texte neuvádza. Išlo o vzdušný súboj nad mestom Banja Luka z 28. februára 1994 (t. j. takmer 45 rokov po založení NATO v roku 1949).

spoločenstva, navyše zo života aktuálneho, resp. takého, že si čitateľ dané udalosti aspoň matne pamätá, či ich eviduje, sú pre pochopenie práva medzinárodného (i práva vo všeobecnosti) veľmi dôležité. Len dodávam, že najaktuálnejším príkladom v knihe je uznanie vlády (prezidenta) v prípade Venezuely zo začiatku roku 2019 (s. 117).

K celkovému pozitívnemu dojmu z diela a jeho dobrej čitateľnosti zásadným spôsobom prispieva aj to, že autor často vyjadruje vlastné názory a vlastné hodnotiace úsudky, a to nenúteným a nezriedka veľmi trefným spôsobom. Čitateľ s nimi samozrejme nemusí v každom jednotlivom prípade súhlasiť, avšak domnievam sa, že v mnohých prípadoch sa s autorom nedá nesúhlasiť. Ako príklady uvediem názory autora:

- „niektoré medzinárodné zmluvy predstavujú len najmenší spoločný menovateľ, a nie úpravu, ktorá by bola z vecného hľadiska optimálnym riešením danej problematiky“ (s. 16);
- „tvorba a výklad soft law môže vo všeobecnosti narušiť rovnováhu medzinárodného systému a výrazne oslabiť dôveru v medzinárodné právo zo strany štátov a ich občanov“ (s. 44);
- „(ne)jednotné reakcie medzinárodného spoločenstva na udalosti na Ukrajine a na Kryme naznačujú určitú eróziu dôležitých princípov medzinárodného práva“, pričom táto erózia „sa týka najmä princípu zákazu použitia sily, ale môže časom oslabiť aj ďalšie piliere systému“ (s. 89);
- občania EÚ „svoje práva uplatňujú spravidla výlučne v členských štátoch EÚ, ktorých nie sú občanmi“, a teda ide „o zvláštnu kategóriu migrantov“ (s. 107);
- v medzinárodnom systéme ochrany ľudských práv existujú „určité rozpory medzi univerzálnymi a regionálnymi štandardmi“ (s. 151).

V neposlednom rade oceňujem autora, že sa nebál do textu svojej knihy zaradiť aj príklady, v ktorých sa medzinárodné právo prelína s témami citlivými ako z medzinárodnopolitického, tak aj vnútropolitického hľadiska, ako je tomu napríklad v prípade zmrazenia bankových účtov osôb podozrivých z účasti na terorizme (s. 21); tzv. Globálneho paktu OSN pre bezpečnú, riadenú a legálnu migráciu z roku 2018 (s. 43); udalostí na Kryme v roku 2014 (s. 89), či situácie v Kosove v roku 2008 a po tomto roku (s. 115 – 116). Rovnako kladne hodnotím to, že sa autor otvorene vyjadril k niektorým témam, ku ktorým ostatní autori svoj postoj často neuvedú – napríklad, že prevažná väčšina konfliktov medzi štátmi sa rieši mimoprávne uplatnením faktickej politickej a ekonomickej moci

a nie prostredníctvom medzinárodných súdnych orgánov (s. 17), že niektoré odporúčania typu *soft law* majú niekedy veľmi pochybnú autoritu (s. 42) alebo, že právne poňatie suverenity štátu treba odlišovať od suverenity štátu v politickom a ekonomickom zmysle a rozsah suverenity môže byť väčší alebo menší v závislosti od toho, koľko právomocí štát prenesie na nadnárodné alebo medzinárodné organizácie (s. 108 - 109).

Malú pripomienku možno vzniesť k niektorým statiam alebo tabuľkám, ktorých obsah zostal pri záverečnej redakcii textu knihy neaktualizovaný, ako napríklad členovia Organizácie Spojených národov uvedení k roku 2009 v počte 192 štátov (s. 128), či členovia a náhradníci členov Parlamentného zhromaždenia Rady Európy v počte po 318 v oboch kategóriách a členovia a náhradníci Kongresu miestnych a regionálnych samospráv Rady Európy v počte po 315 v oboch kategóriách (s. 139).

Recenzované dielo **Haralda Christiana Scheua** je naozaj vydareným úvodom do štúdia medzinárodného práva nielen pre študentov právnických fakúlt, ale aj iných vysokých škôl, ako aj pre všetkých čitateľov s interesom o túto oblasť spoločenských vzťahov. Napokon, nedá mi o tejto knihe nespomenúť jeden fakt netýkajúci sa obsahu, ale výlučne formy. Na obale tohto diela je vyobrazený okrem iného Slovák – JUDr. **Peter Tomka**, predseda Medzinárodného súdneho dvora Organizácie Spojených národov, čo je asi po prvý raz v histórii vôbec, kedy je na prednej strane učebnice o medzinárodnom práve fotografia Slováka.